

Killander-graven i Svenarum

I den stora graven för familjen Killander ligger **Andreas Killander**. Han var född i Borås 22 mars 1770 (-69, enligt vissa källor), son till Jon Andersson Killander, bonde på Kisagården i Tämta socken (mellan Borås och Allingsås) och sedermera borgare i Borås och hans hustru Margareta Olofsdotter från Torpa socken.

Andreas var grosshandlare i Borås innan han flyttade till Göteborg den 19 maj 1797. Han fick burskap i staden, och fortsatte som grosshandlare. Han köpte stora mängder blåvitt ostindiskt porslin av de handelsmän som hade s.k. oktroj vid Ostindiska kompaniet i Göteborg, så mycket att det har kunnat ärvas även idag bland oss ättlingar till Andreas (han var min farfars farfars far). Det finns inga porträtt eller bilder av Andreas; han hade nämligen egenheten att inte vilja bli avbildad!

Han var tämligen framgångsrik i Göteborg, bl. a. lät han bygga ett par tvåvåningshus, dels vid Korsgatan, dels vid Kungsgatan i kvarteren runt Domkyrkan. Det han dock enligt familjetraditionen blev förmögen på var att sälja uniformstyger till den svenska armén under Finska kriget 1808-1809. Pengarna använde han bl a till att köpa Hooks herrgård, som år 1816 bjöds ut på offentlig auktion. Ett citat från tiden för auktionen är värt att återges: (han dök upp som) "en liten oansenlig man som kom åkande i kärra"! När anbudet på auktionen på Hook och Lindefors bruk närmade sig 30.000 Riksdaler var Andreas den enda som var kvar av budgivarna. Han tog fram sin plånbok och betalade kontant.

Men redan året efter flytten till Hook, 1817, avled Andreas. Han var gift med den 23 år yngre Anna Elisabeth Lundgren från Göteborg. Betty, som hon vanligen kallades var född 1792 och gick bort 1875 i Jönköping. Hon gifte om sig år 1818 med hovrättsrådet **David Salomon Gyllenskepp** (född 1783 i Fridlestads socken i Blekinge län, död 1838 på Hook) som ligger i graven i Svenarum. Det blev Gyllenskepp som tog över driften av Hook, eftersom Andreas barn Fredrik (född 1811) och Elisabeth, "Elise" (född 1813) var små. Fredrik var min farfars farfar. Elise gifte sig med Johan Axel Rydbeck på Lundholmens gård i Vrigstad. Elise barnbarn Oscar Rydbeck (bankdirektören som var indragen i Kreugerkraschen) skriver att "Gyllenskepp tidigt blev sinnesförvirrad innan han dog vid 55 års ålder 1838". Gyllenskepp var välbärgad och lät 1830 uppföra den första bostadsfastigheten med tegelmurar i Jönköping. Den ligger än idag på Östra Storgatan 41 strax väster om Kristine kyrka. När Gyllenskepp gick bort 1838 flyttade änkan Betty in till Gyllenskeppska gården på Östra Storgatan och bodde där till sin död 1875. Till skillnad från sina båda makar, som ligger "sambegravda" på Svenarums kyrkogård, så är Betty begravd på Östra Kyrkogården i Jönköping. Hon blev något av en medelpunkt för sällskapslivet i staden, som livfullt beskrivs i boken "Från forna tider" av Thecla Wrangel (född Sköldberg).

Efter Gyllenskepps död 1838 överläts Hook och Lindefors järnbruk till Fredrik Killander (Andreas son, 1811-1899). Han gifte sig samma år med Henriette Gyllenhaal (1816-1898). De förde stort hushåll på Hook och var kända för det omfattande sociala livet på gården. Henriette var en kraftfull personlighet. Hon skrev 38 dagböcker, som alla är bevarade på Uppsala universitetsbibliotek, och som beskriver vardag och fest på en småländsk herrgård. Fascinerande läsning! Henriette är också känd för att ha tagit

initiativ till pinnstolstillverkningen i Småland, först i liten skala vid Hooks gårdssnickeri, sedan expanderade verksamheten till Hagafors (ansågs vara Sveriges första möbelfabrik 1863), Malmbäck, Bodafors och sedermera Nässjö.

Fredrik och Henriette sålde Hook och Lindfors 1868 (järnbrukstiderna var dåliga och skogen hade ännu inte blivit den värdefulla tillgång den är idag) och flyttade in till huset Östra Storgatan 52 i Jönköping, mitt emot Kristine kyrka. Köpare av Hook och Lindefors var N.P. Ekwall.

Fredrik och Henriette hade 7 barn, varav Axel (1841-1921), Victor (1844-1931) och Agnes (1849-1931) ligger i graven på Svenarum. Tre av Andreas barnbarn delar således grav med sin farfar och styvfarfar.

Axel Killander var officer vid Smålands Husarer (Eksjö?). Han tog avsked från det militära 1893 och blev intendent vid Frimurarbarnhuset på Kristineberg i Stockholm mellan 1892 och 1898. Kristineberg är den herrgårdsliknande byggnad som ligger alldeles vid Kristinebergs tunnelbanestation på västra Kungsholmen i Stockholm. Efter tjänsten där flyttade Axel till Mullsjö. Min farfars bror Carl-Gustaf Killander (1884-1956) skriver i några anteckningar från 1948 att "farbror Axel var den av Fars syskon som jag stod allra närmast". Axel och CG umgicks, trots att ålderskillnaden var 43 år! Även CG var officer, vilket bidrog till vänskapen mellan de båda. CG beskriver sin farbror som stundtals djupt melankolisk. Eftersom Axel var ogift och inte hade egen familj ansågs det väl naturligt att han skulle ligga i någon av Killandergravarna, antingen på Svenarum eller på Östra i Jönköping (där Fredrik och Henriette samt deras dotter Emmy ligger i samma grav). Varför valet föll på Svenarum vet jag inte, möjligen för att Axel uttryckt detta som sin sista vilja.

Victor Killander var också officer som sin bror Axel. Han tjänstgjorde bl a vid Smålands grenadjärbataljon och Generalstaben. Ett tag tjänstgjorde han vid Telegrafverket och blev sedermera stationsinspektör vid Halmstad-Nässjö järnvägars station Jönköpings Hamn. Efter pensioneringen vid 65 år flyttade familjen till Byarum, vilket inte var hans hustrus favoritboställe. Han var gift två gånger, första gången med Elise Engqvist och de hade sonen Fredrik som blev diplomat och tjänstgjorde bl a i Tanger, där han dock avled i sviterna av TBC, 24 år gammal. Andra äktenskapet ingicks med Eva Aurora Kugelberg från Spellinge säteri nära Mjölby i Östergötland. I detta äktenskap föddes 4 barn: Herman (som blev agronom och bl a var inspektör på Skoklosters egendom), Gustaf (stationsinspektör vid SJ), Ernst (officer och på sin tid rikskänd som idrottsledaren "Kille") och Elise (ogift, skötte föräldrarnas hushåll. Hon ärvde den originalpinnstol som var det första exemplaret som tillverkades vid gårdssnickeriet på Hook). Victor, Eva och dottern Elise flyttade till Uppsala, där han levde fram till sin död 1931. Valet av gravplats är också här höljt i dunkel, allra helst som hustrun Eva begravdes på Lovö kyrkogård nära Drottningholms slott, och sedermera också dottern Elise! Möjligen kan Victor ha önskat Svenarum innan bortgången. Han var nämligen mycket fäst vid sin hembygd och älskade det småländska höglandet. Detta kan möjligen förklara flytten till Byarum efter pensioneringen (något som hans hustru Eva inte gillade)!

Agnes Killander var en av två smått legendariska systrar som har gått till historien i vår familj som "fastrarna i Jönköping" (fastrar till min farfar och hans syskon). Agnes och

hennes syster Emmy (1847-1937) var båda födda på Hook och flyttade med föräldrarna till Jönköping 1868. Systrarna var ogifta, religiösa (särskilt Agnes) och har givit upphov till ett stort antal historier. Det påstås att man inte skulle ringa till eller besöka systrarna när något begravningsfölje närmade sig Kristine kyrka. De bodde ju mitt emot, på Östra Storgatan 52 och kunde vara fullt upptagna med att räkna begravningskransar vid katafalker genom att hänga ut genom fönstret!

Agnes, som var yngre, var mer temperamentfull än den nästan blyga Emmy, som var två år äldre. Min farfar och hans bröder beskrev Emmy som direkt hunsad av Agnes som bossade i deras gemensamma hem. Farfars bror Carl-Gustaf har i sina anteckningar från 1948 beskrivit Agnes som "ärelysten och härsklysten, fast med stor charm" Hon hade några olyckliga kärleksaffärer under åren, men förblev ogift. Hon ägnade sig åt välgörenhet, och hennes namn levde vidare i "Agnes minne", ett hem för behövande i Jönköping, grundat 1913, och som man fortfarande kan se i hörnet Klostergatan-Vegagatan.

Om skälen till varför Agnes bröder Axel och Victor ligger begravda på Svenarum är mer oklara, så är Agnes skäl att ligga där krispklart! Hennes föräldrar Fredrik och Henriette hade valt gravplats på Östra Kyrkogården i Jönköping. Det var bara det att den låg, och ligger än idag, invid järnvägen Jönköping-Nässjö. Agnes kunde inte tänka sig att ligga i den graven, för "det är ju alldeles för bullrigt hela tiden av tågen som passerar förbi". Hennes syster Emmy, som dog 6 år efter Agnes, valde dock att ligga i föräldrarnas grav. Man kan ju bara spekulera i om det var en triumf för Emmy att i livets slutskede få fatta ett beslut utan Agnes inverkan. Vi efterlevande konstaterar dock att två systrar som varit oskiljaktiga under sina liv, skildes efter döden!

Stockholm den 20 april 2016

Lars Killander
lars.killander@telia.com